

OĞUZ TANSEL'İN DERLEYİP YAZDIĞI MASAL KİTAPLARINDA YER ALAN SÖZVARLIĞI ÖĞELERİNİN İNCELENMESİ

Sedat Sever* - Sedat Karagül**

Giriş

Oğuz Tansel, Türk çocuk edebiyatına derleyip yazdığı masallarla önemli katkıda bulunan usta yazarlarımızdan biridir. Çocuk yaşlardan başlayarak yazmaya eğilim gösteren Tansel, divan şairi olan dedesinden ve dedesinin kitaplığından büyük ölçüde etkilenmiştir.

Oğuz Tansel, annesinin amcasının oğlu Müderris İbrahim'den küçük yaşlarda Arapça ve Farsça dersleri almış, yayın yaşamında iz bırakan kişilerden biri olan Hüsametdin Bozok ile ortaokul yıllarında tanışmıştır. Lise birinci sınıfı Konya'da okuyan Tansel, Pertev Naili Boratav'ın öğrencisi olmuştur. Yine aynı dönemde Abdülbaki Gölpınarlı'nın da öğrencisi olan Tansel, halk edebiyatına yönelme konusunda iki edebiyatçının da desteğini almıştır. Lise öğrenimine İstanbul Pertevniyal Lisesi'nde devam eden Oğuz

*Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

**Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Tansel, burada da Nurullah Ataç ve Sabahattin Eyüboğlu'dan dersler almış ve bu yıllarda masala olan ilgisi iyiden iyiye artmıştır. Tansel'in masala ve halk edebiyatına yönelme isteğini perçinleyen ve bu isteği açığa çıkararak kişi Pertev Naili Boratav olmuştur. Topladığı halk kültürü öğelerini Boratav'a gösteren Tansel, neler yapması gerektiğini ve nasıl bir yolda ilerlemesi gerektiğini de Boratav'dan öğrenmiştir (Günaltılı Gündüz, 2008: 14).

1942-1948 yılları arasında Amasya'da derlediği masallarla Pertev Naili Boratav ile Wolfram Eberhard'ın hazırladığı Typen Türkischer Volksmärchen (Türk Masal Tipleri Kataloğu)'na en çok katkı yapan araştırmacı olan Tansel, 1977 yılında da "Al'lı ile Fırfırı" adlı masal kitabıyla Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülü'nü alarak masal alanındaki başarısını kanıtlamıştır.

Oğuz Tansel, 1959 yılında "Altı Kardeşler", 1962'de "Yedi Devler", 1963'te "Üç Kızlar", 1966'da "Mavi Gelin" ve 1976 yılında da "Al'lı ile Fırfırı" adlı masal kitaplarını yayımlayarak Türk çocuk edebiyatına masal alanında önemli katkılar sağlamıştır.

"Altı Kardeşler", "Yedi Devler", "Üç Kızlar" ve "Mavi Gelin" adlı masal kitapları, Tansel'in 1943-1945 yıllarında Amasya'nın Ziyere köyünde yaşamakta olan ve okuryazarlığı bulunmayan Emine Uyaroğlu'dan dinleyerek derlediği masallardan oluşmaktadır. Günümüzde iki cilt biçiminde yayımlanmış olan "Al'lı ile Fırfırı" adlı masal kitabı ise yazarın 1945-1946 yıllarında Amasya'da okuryazarlıkları bulunmayan Menşur Dülger, Emine Uyaroğlu ve Zakire Aytaç'tan dinleyerek derlediği masalları kapsamaktadır.

Oğuz Tansel'in "Al'lı ile Fırfırı (Cilt 1)" kitabında 12 masal (Üç Peri Kızı, Al'lı ile Fırfırı, Oduncunun Karısı, Mavi Benekli Firik, Çobanla Bey Kızı, Naz Kız, Becerikli Kız, Alaca Bulaca, Dünya Güzeli, Balıkçı, Kabak Donunda Kız, Topal Dev), "Al'lı ile Fırfırı (Cilt 2)" kitabında 13 masal (Korkak Adam, Kırk Kardeşler, Al'lı Tilki, Hotlu Kız, Avcı Oğlu, Konuşan Balıkla Yalnız Kız, Üç Kardeşler, Dalyanoğlu, Mavi Gelin, At Tilki Kurt, Karanlık Dünya, Yedi Dullar, Perioğlu), "Altı Kardeşler" kitabında 4 masal (Perioğlu, Kahkaha Gülü, Altı Kardeşler, Sarı Yılan), "Yedi Devler" kitabında 5 masal (Yedi Devler, Bitlice Karının Kızı, Boyu Bir Karış Sakalı Üç Karış, Bir Karı Bir Koca, Hotlu Kız), "Üç Kızlar" kitabında 5 masal (Cevahir Yumurtası, Altın Ne Gümüş Ne Bakır Ne?, Üç Kızlar, Taş Evin Bir Kızı, Padişahın Bir Kızı), "Mavi Gelin" kitabında 5 masal (Nergis Kız, Padişahın Küçük Oğlu, Sığırtmacın Kızı, Mavi Gelin, Kocakarının Oğlu) bulunmaktadır.

Oğuz Tansel, tüm masal kitaplarının önsözünde "Çocuklara, gençlere kitap sevgisi, okuma alışkanlığı, anadilin incelikleri en çok masallarla verilebilir kanısındayım." diyerek hem masalların çocuk eğitimindeki önemini vurgulamış hem de masalların çocuklara Türkçenin anlatım olanaklarını duyumsatmadaki rolüne dikkat çekmiştir.

Dilidüzgün (2007: 105)'ün de belirttiği gibi, çocukların masal okuması onların yazılı kültürle tanışmaları, okuma alışkanlığı kazanmaları ve okuduklarından keyif almayı öğrenmeleri bakımından önemlidir. Güney (1974) de "masallar, sadece hayal ve fantezi ürünü değildir; çeşitli motiflerle nice sosyal gerçeklikler çizgileştirmekte ve hele çoğu insan ruhlarında yapılmış ince bir seyahat hissini vermektedir" diyerek masalın eğitsel işlevine dikkat çekmiştir. Sever (2003)'e göre de "masallar; dil dokusunu

oluşturan deyim, atasözü, kalıp sözler, ikilemeler, terimler; soyut ve somut kavramları oluşturan sözcükler; kısa, yalın eylem tümceleriyle, bir bütün olarak konuşma dilinin inceliklerini ve zenginliğini yansıtmaya bakımdan anadili ediniminin doğal bir gereği durumundadır. Anlatıcılarının konuşma diline kattıkları söyleyiş güzellikleriyle daha da renklenen masallar, Türkçemizin sözvarlığını ve anlatım yetkinliğini, çocuğun dünyasına özgü bir kurgu ve söylem içinde sunar.” Oğuz Tansel’in derleyip yazdığı masallarda da Türkçenin anlatım gücünün başarılı bir biçimde yansıtıldığı ve sözvarlığı öğelerinin ustaca örneklendirildiği görülmektedir.

“Bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme öğeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişler, bir bütün olarak sözvarlığı adı altında ele alınır. Bu terimle anılan varlık, aynı zamanda, o dili konuşan ulusun maddi ve manevi kültürünü, dünya görüşünü, yaşam koşullarını ve deneyimlerini de yansıtır (Aksan, 2006: 13).” Bu bağlamda masallarda kullanılan sözvarlığı öğelerinin çocuk okura içinde yaşadığı toplumun kültürünü, dünya görüşünü, yaşam biçimini ve deneyimlerini duyumsatma bakımından da büyük önem taşıdığı söylenebilir. Baş (2012: 126)’ın da belirttiği gibi, masalın içindeki her söz unsuru, yeşerdiği toplumdaki yaşam dünyasının izdüşümü, toplumun evrene bakışının genelleyici süzümüdür. Çocuk büyürken kendi çevresinden yeşeren bu büyü sözün etkisi ile yoğrulur ve onu önce dinleyip zamanla da okurken anadilinin temelini oluşturur.

“Bir toplumun yaşama bakış açısını, değer yargılarını öğrenmek isteyen, o toplumun dilini öğrenerek, araştırarak amacına ulaşabilir. Toplumun pek çok özellikleri, yaşayışı, gelenekleri, dünya görüşü, yaşam felsefesi, inançları, bilim, teknik ve sanata katkıları o toplumun diline yansır. Dolayısıyla sözvarlığını belirlemeye yönelik olan çalışmalar dilbilimin, toplumbilimin ve ruhbilimin verilerinden yararlanabilir. Denilebilir ki; sözvarlığını belirlemeye yönelik olan çalışmalar dilbilimsel, toplumbilimsel ve ruhbilimsel özellik taşımaktadır ve dili, toplumsal yaşamı ve insan davranışlarını aydınlatmaktadır (Aksan, 2003: 18).” Bu bağlamda sözvarlığı öğelerinin incelendiği çalışmalar, büyük önem taşımaktadır. Yazınsal türler içinde masal, sözvarlığı öğeleri bakımından zengin bir tür olduğundan (Helimoğlu Yavuz, 1999; Sever, 2003; Karatay, 2007; Boratav, 2009; Lüle Mert, 2012; Baş, 2012) bu çalışmada Oğuz Tansel’in derleyip yazdığı masal kitaplarındaki sözvarlığı öğelerinden kalıplaşmış dil birimleri incelenecektir.

Türkçenin sözvarlığının bir bölümü, atasözü, deyim, ikileme ve kalıp sözleri içine alan kalıplaşmış dil birimlerinden oluşmaktadır (Gökdayı, 2008: 89). Başka dillerle karşılaştırıldığı zaman, Türkçenin sözvarlığında daha çok kalıplaşmış dil birimi yani atasözü, deyim, ikileme ve kalıp söz bulunduğu görülmektedir (Tannen vd., 1981; Aksan, 1996; Aksan, 2006; Kula, 1996; Zeyrek, 1996; Toklu, 2003; Gökdayı, 2008). Bu özellik, dilin sözvarlığını zenginleştirdiği gibi, dil kullanıcılarına sözlü ve yazılı iletişimde çok çeşitli anlatım yolları sunmaktadır (Gökdayı, 2008: 89). Sözvarlığı öğelerini en çok barındıran yazınsal tür olma özelliğini taşıyan masallar, kalıplaşmış dil birimleri bakımından da zengindir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, Oğuz Tansel’in derleyip yazdığı masal kitaplarındaki kalıplaşmış dil birimlerini belirleyerek bu masalların çocuk okura dilimizin anlatım olanaklarını duyumsatmadaki rolünü tartışmaktır.

YÖNTEM

Bu araştırma, kurgusal/üretilmiş bir yapı üzerinde tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Var olan bir durumu, var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bu yaklaşımda, ilişkisel türden bir tarama yapılarak masalların dilsel bütünlüğü içinde yer alan sözvarlığı öğelerinden kalıplaşmış dil birimleri incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı 6 masal kitabında yer alan toplam 44 masal, barındırdıkları kalıplaşmış dil birimleri bağlamında değerlendirilmiştir. Her bir masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimleri sıklık (frekans) ve yüzde olarak hesaplanmış ve tabloleştirilmiştir. Bununla birlikte, masal kitaplarındaki kalıplaşmış dil birimi kullanımları da ayrı ayrı sınıflandırılmış ve kayıt çizelgelerine işlenmiştir.

BULGULAR

Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı masal kitaplarında yer alan kalıplaşmış dil birimlerinin sayısal dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1: Oğuz Tansel'in Derleyip Yazdığı Masal Kitaplarında Yer Alan Kalıplaşmış Dil Birimlerinin Sayısal Dağılımı

Masal Kitapları	Atasözleri		Deyimler		İkilemeler		Kalıp Sözler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Al'lı ile Fırfırı (Cilt1)	3	2,0	30	19,7	93	61,2	26	17,1	152	100,0
Al'lı ile Fırfırı (Cilt2)	5	3,1	34	21,0	104	64,2	19	11,7	162	100,0
Üç Kızlar	4	5,6	12	16,9	47	66,2	8	11,3	71	100,0
Altı Kardeşler	0	0	11	17,7	45	72,6	6	9,7	62	100,0

Yedi Devler	6	6,8	12	13,7	53	60,2	17	19,3	88	100,0
Mavi Gelin	3	3,3	13	14,4	57	63,4	17	18,9	90	100,0

Çizelge 1'e göre, Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı 6 masal kitabında toplam 625 kalıplaşmış dil birimi bulunmaktadır. 6 kitapta yer alan 625 kalıplaşmış dil biriminden 21'i (% 3,4) atasözü, 112'si (% 17,9) deyim, 399'u (% 63,8) ikileme, 93'ü (% 14,9) ise kalıp sözdür. "Al'lı ile Fırfırı (Cilt 1)" kitabında toplam 152 kalıplaşmış dil birimi bulunmaktadır. Bu kalıplaşmış dil birimlerinden 3'ü (% 2,0) atasözü, 30'u (% 19,7) deyim, 93'ü (% 61,2) ikileme, 26'sı (% 17,1) kalıp sözdür. "Al'lı ile Fırfırı (Cilt 2)" kitabında ise toplam 162 kalıplaşmış dil birimi kullanılmıştır. Bu kalıplaşmış dil birimlerinden 5'i (% 3,1) atasözü, 34'ü (% 21,0) deyim, 104'ü (% 64,2) ikileme, 19'u (% 11,7) kalıp sözdür. "Üç Kızlar" adlı masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi sayısı 71'dir. Bu kalıplaşmış dil birimlerinden 4'ü (% 5,6) atasözü, 12'si (% 16,9) deyim, 47'si (% 66,2) ikileme, 8'i (% 11,3) kalıp sözdür. "Altı Kardeşler" adlı masal kitabında ise toplam 62 kalıplaşmış dil birimi bulunmaktadır. Bunlardan 11'i (% 17,7) deyim, 45'i (% 72,6) ikileme, 6'sı (% 9,7) kalıp söz olmakla birlikte bu kitapta atasözü kullanımına yer verilmediği belirlenmiştir. "Yedi Devler" kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi sayısı 88'dir. Bunlardan 6'sı (% 6,8) atasözü, 12'si (% 13,7) deyim, 53'ü (% 60,2) ikileme, 17'si (% 19,3) kalıp sözdür. "Mavi Gelin" adlı masal kitabında ise toplam 90 kalıplaşmış dil birimi kullanımı belirlenmiştir. Bu kalıplaşmış dil birimlerinden 3'ü (% 3,3) atasözü, 13'ü (% 14,4) deyim, 57'si (% 63,4) ikileme, 17'si (% 18,9) kalıp sözdür.

"Al'lı ile Fırfırı (Cilt 1)" adlı masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi kullanımları Çizelge 2'de gösterilmiştir:

Çizelge 2: "Al'lı ile Fırfırı (Cilt 1)" Kitabında Yer Alan Kalıplaşmış Dil Birimi Kullanımları

Kalıplaşmış Dil Birimleri	Kullanımlar
Atasözleri	"Hazıra dağ dayanmaz.", "Yolcu yolunda gerek.", "Köylü köyüne, evli evine."

Deyimler	kesip at-, bir dediği iki olma-, içine kurt düş-, iki dirhem bir çekirdek, ödü kop- kulak asma-, başının etini ye-, cin ifrit kesil-, göz kulak kesil-, kanı kayna-, küplere bin-, dereden tepeden konuş-, dili tutul-, gözünü dört aç-, yüreğine ateş düş-, ayak dire-, gözleri kamaş-, ağız açık kal-, dil dök-, canına tak et-, yüreği oyna-, yüreği sızla-, içi kan ağla-, gözlerine inanama-, kara kara düşün-
İkilemeler	kimi kimse, böyle böyle, kap kacak, maviş maviş, gide gide, sabah sabah, hıçkırma hıçkırma, hoplayıp zıpla-, düşünme düşünme, yaka paça, nakış nakış, küme küme, sarmaş dolaş, zar zor, eski püskü, baka baka, bir bir, pırl pırl, cıvıl cıvıl, biçim biçim, ballandıra ballandıra, söyleye söyleye, çeşit çeşit, boy boy, fellik fellik, torba torba, cırt cırt, anlata anlata, süzüle süzüle, üzüle üzüle, derken derken, kuşak kuşak, yıl yıl, üstüne üstüne, tersin tersin, gerisin gerisin, doldura doldura, kıpır kıpır, pır pır, kat kat, dal dal, savura savura, isteksiz isteksiz, koşa koşa, bazı bazı, sık sık, ağlaya ağlaya, korka korka, sürüte sürüte, sevine sevine, kara kara, yalbirt yalbirt, gece gündüz, araya araya, kana kana, yalvar yakar, göz göz, şaşkın şaşkın, kıvrım kıvrım, ışıl ışıl, usul usul, donuk donuk, ülke ülke, özene bezene, dere tepe, bula bula, dertli dertli, boy bos, ışıklandıra ışıklandıra, çil çil
Kalıp Sözler	hoşça kal, tez büyüün, yalan denizleri kurusun, uğrunuz açık olsun, yolunuz açık olsun, elleri öpülesi, muştular olsun, surları açık olsun, yaşantıları erinçli olsun, başım gözüm üstüne, buyur, işlerin kolay olsun, güle güle, uğurun gür olsun, esenlikle kal, muradınıza yetin, muratlarınıza erin, yolun da surun da açık olsun, sağ olun, var olun, muratlarınıza eresiniz

“Al’lı ile Fırfırı (Cilt 1)” kitabında 12 masal bulunmaktadır. Kitapta yer alan masalların yalnızca 3’ünde (Mavi Benekli Firik, Çobanla Bey Kızı, Balıkçı) atasözü kullanımına rastlanmıştır. Geri kalan 9 masalda herhangi bir atasözü kullanımına yer verilmediği belirlenmiştir. Buna karşılık bu kitapta deyim kullanımının atasözü kullanımına oranla daha sık olduğu görülmektedir. Kitapta yer alan masalların yalnız 1’inde (Becerikli Kız) deyim kullanımına yer verilmemiş, diğer bütün masalarda en az bir deyim kullanılmıştır. “Al’lı ile Fırfırı (Cilt 1)” adlı masal kitabında ikilemelerin sıklığı da dikkat çekmektedir. Kitapta yer alan masalların tümünde ikilemelere yer verilmiştir. Kitapta kullanılan ikilemelerin 55’i aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeler; 7’si yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 4’ü bir sözcüğü anlamlı, diğeri anlamsız olan ikilemeler; 3’ü yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler; 1’i her iki sözcüğü de anlamsız olan ikilemeler; 1’i de karşıt anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemelerdir. İncelenen kitapta yer alan kalıp sözlerin 13’ü hayır dualar, 8’i de toplumsal-kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözlerdir. Kitaptaki masalların hiçbirinde beddua niteliğindeki herhangi bir kalıp söze yer verilmediği belirlenmiştir.

“Al’lı ile Fırfırı (Cilt 2)” adlı masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi kullanımları Çizelge 3’te gösterilmiştir:

Çizelge 3: “Al’lı ile Fırfırı (Cilt 2)” Kitabında Yer Alan Kalıplaşmış Dil Birimi Kullanımları

Kalıplaşmış Dil Birimleri	Kullanımlar
Atasözleri	“Başa gelen başta kalmaz.”, “Ölenle ölünmez.”, “Çok gezen çok bilir.”, “Sözle karın doymaz.”
Deyimler	ödü kop-, gözleri fal taşı gibi açıl-, ayak uydur-, kan tere bat-, yüz verme-, gözlerine inanama-, ağzı açık kal-, kaşla göz arasında, dili çözül-, çığ çığ ye-kanı kayna-, kol gez-, kol kanat ol-, kulak kesil-, dil dök-, içi içini ye-, küçük dilini yut-
İkilemeler	böyle böyle, döve döve, yüreklendire yüreklendire, gide gide, kös kös, vıklata vıklata, dere tepe, gacur gacur, olan biten, birer birer, çalı çırpı, çalgı çağnak, kara kara, sarmaş dolaş, çayır çimen, kağış kağış, top top, koşa koşa, damla damla, batırıp batırıp, yemez içmez, vara vara, yalbirt yalbirt, istemeye istemeye, sıkı sıkı, yavaş yavaş, çığ çığ, alık alık, ev ev, par par, vura vura, vara gide, güm güm, şaşkın şaşkın, sus pus, neler neler, tek tek, ikiz ikiz, dirlik düzenlik, homur homur, çıldır çıldır, günlük münlük, aça aça, böğüre böğüre, bakraç bakraç, uğraşa uğraşa, kese kese, çeke çeke, yuvarlana yuvarlana, kütür kütür, oğuştura oğuştura, yata yuvarlana, boy boy, gürül gürül, geze geze, parça parça, iri iri, uça uça, döne dolana, şingir mingir, yamrı yumru, deli divane
Kalıp Sözcükler	ocağı sönesice, yolunuz açık olsun, uğurunuz gür olsun, muradınıza yetesiniz, eline sağlık, geçmiş olsun, güle güle (büyüt), gözlerini öperim, mutluluğa erişin, kolay gelsin, müjdem i isterim, selam söyle, mutluluk içinde yaşasın, sağlıklı olsun, güle güle, muradınıza erin, gözlerin kör olsun, bana ettiğini bulasın

“Al’lı ile Fırfırı (Cilt 2)” kitabında yer alan 13 masalın 3’ünde (Hotlu Kız, Avcı Oğlu, At Tilki Kurt) atasözü kullanımına yer verildiği görülmektedir. “Hotlu Kız” masalında 3 atasözüne, “Avcı Oğlu” ve “At, Tilki, Kurt” masallarında da birer atasözüne yer verilerek kitapta toplam 5 atasözü kullanımı gerçekleştirilmiştir. Kitapta “Ölenle ölünmez.” atasözünün 2 kez kullanıldığı belirlenmiştir. Buna karşılık kitapta yer alan 13 masalın yalnızca 2’sinde (Dalyanoğlu, At Tilki Kurt) deyim kullanılmadığı, geri kalan 11 masalın tümünde deyimlerin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte “Al’lı ile Fırfırı (Cilt 2)” kitabında bulunan masalların 2’sinde (Al’lı Tilki, At Tilki Kurt) ikileme kullanımına yer verilmediği, diğer 11 masalda ise ikilemelere sıklıkla rastlandığı belirlenmiştir. Kitapta yer alan ikilemelerden 38’i aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeler; 11’i yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 8’i yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler; 3’ü her iki sözcüğü de anlamsız olan ikilemeler; 2’si bir sözcüğü anlamlı, diğeri anlamsız olan ikilemeler; 1’i de aynı sözcüğün başına “m”

ünsüzünün getirilmesiyle oluşan ikilemelerdir. “Al’lı ile Fırfırı (Cilt 2)” adlı masal kitabında kullanılan kalıp sözlerin de 8’i toplumsal-kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözler, 7’si hayır dualar, 3’ü de beddualardır.

“Üç Kızlar” adlı masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi kullanımları Çizelge 4’te gösterilmiştir:

Çizelge 4: “Üç Kızlar” Kitabında Yer Alan Kalıplaşmış Dil Birimi Kullanımları

Kalıplaşmış Dil Birimleri	Kullanımlar
Atasözleri	“Çok gezen çok bilir.”, “Kız evi naz evidir.”, “Ölenle ölünmez.”, “Yolcu yolunda gerek.”
Deyimler	göz dağı ver-, göz gözü görme-, gözlerine inanama-, şafak at-, paçaları tutuş-kara kara düşün-, ödü kop-, ağzını bıçak açma-, yüreğine ateş düş-, kaşla göz arasında, dil dök-
İkilemeler	torba torba, döve döve, dere tepe, gide gide, yabansı yabansı, sallaya sallaya, ekim dikim, şaşkın şaşkın, sora sora, döne dolaşa, bir bir, sarmaş dolaş, kara kara, böyle böyle, düşününe düşününe, azar azar, süklüm püklüm, köy köy, yavaş yavaş, öfkeli öfkeli, bula bula, yük yük, anlata anlata, kös kös, vara vara, güle oynaya, demet demet
Kalıp Sözler	selam söyle, sağlıklı kal, kolay gelsin, geçmiş olsun, yolun açık olsun, güle güle, yazıklar olsun

“Üç Kızlar” kitabında yer alan 5 masalın 2’sinde (Taş Evin İki Kızı, Altın Ne Gümüş Ne Bakır Ne?) atasözü kullanımına yer verildiği görülmektedir. “Taş Evin İki Kızı” masalında 3, “Altın Ne, Gümüş Ne, Bakır Ne?” masalında da 1 atasözüne yer verilerek kitapta toplam 4 atasözü kullanımı gerçekleştirilmiştir. Buna karşılık, kitapta deyim kullanımının atasözü kullanımına oranla daha sık olduğu görülmektedir. Kitapta yer alan masalların tümünde en az 1 deyim kullanımına yer verildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte yine kitaptaki tüm masalarda ikilemelere yer verildiği görülmektedir. Kitaptaki masalarda yer alan ikilemelerden 20’si aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeler; 5’i yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 2’si de her iki sözcüğü de anlamsız olan ikilemelerdir. “Üç Kızlar” adlı masal kitabında yer alan kalıp sözlerin de 4’ü toplumsal-kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözler; 2’si hayır dualar; 1’i de beddua niteliğindeki kalıp sözdür.

“Altı Kardeşler” adlı masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi kullanımları Çizelge 5’te gösterilmiştir:

Çizelge 5: “Altı Kardeşler” Kitabında Yer Alan Kalıplaşmış Dil Birimi Kullanımları

Kalıplaşmış Dil Birimleri	İfadeler
Atasözleri	—
Deyimler	gözden kaybol-, kanı kayna-, gözlerine inanama-, ödü kop-, parmakları ağzında kal-, iki gözü iki çeşme, kaşla göz arasında, gözü kal-
İkilemeler	dere tepe, deli divane, vara vara, gelen giden, ıslak ıslak, gide gide, düşünce düşünce, yuvarlana yuvarlana, düşe kalka, dertli dertli, edip edip, yalbirt yalbirt, bir bir, sarmaş dolaş, yiyip içip, kavga dövüş, dirlik düzenlik, çakmak çakmak, gürül gürül, kötü kötü, kızgın kızgın, pırıl pırıl, fişlaya fişlaya, koşa koşa, top top
Kalıp Sözler	uğur ola, selam söyle, yolun açık olsun, güle güle, hoş geldin

Çizelge 5’te görüldüğü gibi, “Altı Kardeşler” adlı kitapta yer alan masalarda herhangi bir atasözü kullanımına yer verilmediği görülmektedir. Buna karşılık bu kitaptaki masaların tümünde en az 1 deyim kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu kitap, ikileme kullanımı bakımından da zengindir. Kitapta yer alan tüm masalarda ikilemelere yer verilmiştir. Kitapta kullanılan ikilemelerden 13’ü aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeler; 6’sı yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 4’ü yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler; 2’si karşıt anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemelerdir. “Altı Kardeşler” adlı masal kitabında yer alan kalıp sözlerin de 4’ü toplumsal-kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözler; 1’i de hayır dua niteliğindeki kalıp sözdür. Kitapta yer alan masaların hiçbirinde beddua niteliğindeki herhangi bir kalıp söze yer verilmediği dikkat çekmektedir.

“Yedi Devler” adlı masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi kullanımları Çizelge 6’da gösterilmiştir:

Çizelge 6: “Yedi Devler” Kitabında Yer Alan Kalıplaşmış Dil Birimi Kullanımları

Kalıplaşmış Dil Birimleri	Kullanımlar
Atasözleri	“Ölenle ölünmez.”, “Gönül kimi severse güzel odur.”, “Kız evi, naz evi.”, “Başa gelen başta kalmaz.”, “Çok gezen çok bilir.”
Deyimler	iş işten geç-, gözden kaybol-, iğne atsan yere düşmez, küplere bin-, dört dön-yüreği oyna-, kanı kayna-, kulak asma-, kaşla göz arasında, kulağına git-

İkilemeler	azar azar, bir bir, dere tepe, gide gide, döve döve, parça parça, böyle böyle, olan biten, cip cip, sora sora, sarmaş dolaş, inil inil, efil efil, soy sop, bula bula, çayır çimen, çarpa çarpa, zar zor, dirlik düzenlik, gürül gürül, cıvıl cıvıl, kağış kağış, top top, koşa koşa, damla damla, batırıp batırıp, yemez içmez, kara kara, vara vara, yalbırt yalbırt
Kalıp Sözler	geçmiş olsun, hoş geldin, selam söyle, kusura kalma, bal ile şeker olsun, (oturduğu yerler) ateş, diken olsun, (uykusu) diken olup gözlerine batsın, tanrı başışlasın, eline sağlık, eline koluna sağlık, baş üstüne, güle güle (büyüt)

“Yedi Devler” adlı kitapta yer alan 5 masalın 2’sinde (Boyu Bir Karış Sakalı Üç Karış, Bir Karı Bir Koca) atasözü kullanımına yer verilmediği görülmektedir. Buna karşılık kitapta yer alan “Hotlu Kız” masalında 3; “Bitlice Karının Kızı” masalında 2; “Yedi Devler” masalında da 1 atasözü kullanılarak toplam 6 atasözü kullanımına yer verilmiştir. Kitapta “Ölenle ölünmez.” biçimindeki atasözünün 2 kez kullanıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte kitapta yer alan masalların tümünde deyim kullanımına yer verildiği saptanmıştır. “Yedi Devler” kitabında yer alan masalarda ikileme kullanımının sıklığı da dikkat çekicidir. Kitapta yer alan tüm masalarda ikilemelere rastlanmaktadır. “Yedi Devler” adlı masal kitabında yer alan ikilemelerin 18’i aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeler; 6’sı yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 2’si yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler; 2’si bir sözcüğü anlamlı, diğeri anlamsız olan ikilemeler; 2’si de her iki sözcüğü de anlamsız olan ikilemelerdir. Söz konusu masal kitabında yer alan kalıp sözlerin de 8’i toplumsal-kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözler, 2’si hayır dualar, 2’si de beddua niteliğindeki kalıp sözlerdir.

“Mavi Gelin” adlı masal kitabında yer alan kalıplaşmış dil birimi kullanımları Çizelge 7’de gösterilmiştir:

Çizelge 7: “Mavi Gelin” Kitabında Yer Alan Kalıplaşmış Dil Birimi Kullanımları

Kalıplaşmış Dil Birimleri	Kullanımlar
Atasözleri	“Çok gezen çok bilir.”, “Zorla güzellik olmaz.”, “Ölenle ölünmez.”
Deyimler	yüreğine ateş düş-, dil dök-, kırk dereeden su getir-, parmağı ağzında kal-, gözden kaybol-, kara kara düşün-, kaşla göz arasında, el pençe divan dur-

İkilemeler	köy köy, ev ev, kara kara, yana yana, gide gide, koşa koşa, geze geze, kent kent, el gün, avuç avuç, düşünce düşünce, araya araya, gelen geçen, birer birer, dura dura, aptal aptal, üst baş, düğün dernek, zar zor, süzüm süzüm, dayalı döşeli, vura vura, çeşit çeşit, kapı kapı, sarmaş dolaş, çeke çeke, yuvarlana yuvarlana, kütür kütür, oğuştura oğuştura, yata yuvarlana, boy boy, çalgı çağnak, türlü türlü, gürül gürül, şarıl şarıl, pırıl pırıl, dirlik düzenlik
Kalıp Sözler	gözünüz aydın, esenlikle kalın, müjdem i isterim, muradınıza erin, kolay gelsin, selam söyle, hoş geldiniz, güle güle, (buyruğunuz) başım üstüne, baş üstüne

“Mavi Gelin” adlı kitapta yer alan 5 masalın 2’sinde (Nergis Kız, Padişahın Küçük Oğlu) atasözü kullanımına rastlanmıştır. “Nergis Kız” masalında 2, “Padişahın Küçük Oğlu” masalında da 1 atasözü kullanılarak kitapta toplam 3 atasözü kullanımına yer verilmiştir. Bununla birlikte, kitapta yer alan masalların tümünde deyimlere yer verildiği belirlenmiştir. Aynı biçimde kitapta yer alan tüm masalarda ikileme kullanımına rastlamak da olanaklıdır. Kitaptaki masalarda yer alan ikilemelerin 23’ü aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeler; 8’i yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 4’ü yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler; 2’si de bir sözcüğü anlamlı, diğeri anlamsız olan ikilemelerdir. “Mavi Gelin” kitabında kullanılan kalıp sözlerin de 9’u toplumsal-kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözler; 1’i hayır dua niteliğindeki kalıp sözdür. Buna karşılık kitapta yer alan masalarda beddua niteliğindeki herhangi bir kalıp söze yer verilmediği belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın sonucunda, Oğuz Tansel’in derleyip yazdığı 6 masal kitabındaki 44 masalda toplam 625 kalıplaşmış dil birimi (atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz) bulunduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda Tansel’in masallarının dilimizin sözcüklüğü öğelerinden olan kalıplaşmış dil birimlerini barındırma bakımından son derece varıl olduğu görülmektedir. Bir dilin anlatım olanaklarının çocuk okura duyumsatılmasında sözcüklüğü öğelerinin büyük önem taşıdığı konuyla ilgili yapılan çalışmalarda/araştırmalarda (Sever, 2003; Çevirme, 2004; Çetinkaya, 2007; Lüle Mert, 2009; Baş, 2012) sıkça vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, Oğuz Tansel’in derleyip yazdığı masalların çocuk okura Türkçenin anlatım inceliklerini ve olanaklarını duyumsatmada başarılı olabileceği söylenebilir.

Oğuz Tansel’in derleyip yazdığı masalarda, kalıplaşmış dil birimlerinden en çok ikilemelerin kullanıldığı saptanmıştır. Tansel, derleyip yazdığı 6 masal kitabında toplam 399 (% 63,8) ikilemeye yer vermiştir. Tansel’in masallarında yer alan ikilemelerden 167’si aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan ikilemeler; 43’ü yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 13’ü yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler; 10’u bir sözcüğü anlamlı, diğeri anlamsız olan ikilemeler; 8’i her iki sözcüğü de anlamsız olan ikilemeler; 3’ü karşıt anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemeler; 1’i de aynı sözcüğün başına “m” ünsüzünün getirilmesiyle oluşan ikilemedir. Aksan

(2006: 81)'in da belirttiği gibi ikilemeler, dinleyende, başka herhangi bir anlatım yoluna göre çok daha güçlü ve etkili bir izlenim uyandırır; zihinde bir kavramın algılanması sırasında, onun pekiştirilmesini sağlar. Bu bağlamda Tansel'in masallarında ikilemelere sık yer verilmiş olması, masallarının güçlü ve etkili bir anlatıma sahip olmasında başat bir rol üstlendiği gibi, çocuk okurun anlatılanları belleğinde canlandırabilmesine de olanak tanımaktadır.

Oğuz Tansel tarafından derlenip yazılan 6 masal kitabında yer alan 44 masalda toplam 112 deyim yer verildiği belirlenmiştir. Tansel'in tüm masal kitaplarındaki kalıplaşmış dil birimi kullanımının % 17,9'unu deyimler oluşturmaktadır. "Tıpkı atasözleri gibi deyimler de bir toplumun diline yansıyan kültürünün izlerini, ipuçlarını ortaya koyar. Anlatım gücünü artırıcı, kimi zaman hoş a gidecek, söyleyene zevk veren ve hatırd a kalmayı sağlayan öğeler içerir (Aksan, 2006: 97)." Tansel de masallarında kullanmış olduğu deyimler aracılığıyla çocuk okura içinde yaşadığı toplumun kültürünü duyumsatmış, bununla birlikte masallarının çocukların hoş vakit geçirmelerine yol açmasını sağlamıştır.

Sözvarlığını oluşturan öğeler içerisinde yer alan kalıp sözler, tıpkı deyimler ve atasözleri gibi, bir dili konuşan toplumun kültürüne ışık tutmakta, onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır (Yazıcı Okuyan, 2012: 35). Çalışmada yapılan incelemeler sonucunda Oğuz Tansel'in derleyip yazmış olduğu masalların tümünde toplam 93 kalıp söze yer verildiği saptanmıştır. Buna göre Tansel'in tüm masal kitaplarındaki kalıplaşmış dil birimi kullanımının % 14,9'unu kalıp sözler oluşturmaktadır. Gökdayı (2008)'nin da bir çalışmasında belirttiği gibi, işlevleri açısından değerlendirildiğinde kalıp sözlerin, özellikle bir şey söylemenin zorunlu hale geldiği belirli durumlarda doğru ve yerinde olan, yani dil kullanımını düzenleyen toplumsal kurallara uygun sözü söyleme olanağı tanıdığı, bu yolla konuşanların birbirlerini rahatlıkla anlamalarına ve aralarında uyumlu bir iletişim kurmalarına yardımcı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda kalıp sözlerin en önemli işlevinin, dil kullanıcılarına iletişim durumu ve bağlama göre kullanıma hazır ifadeler sunarak dilsel üretim ve anlamlandırma işini kolaylaştırmak olduğu görülmektedir. Buna göre Tansel'in masallarında kullanmış olduğu kalıp sözler, çocuk okura içinde yaşadığı toplumun kültürünü ve değer yargılarını, inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri duyumsatmanın yanı sıra masallarının anlaşılabilirliğini kolaylaştırma gibi bir işlevi de yerine getirmektedir. Yazarın, masallarında kullanmış olduğu kalıp sözlerin 41'i toplumsal-kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözler; 26'sı hayır dualar; 6'sı da beddua niteliğindeki kalıp sözlerdir. Tansel'in masallarında beddua niteliğindeki kalıp sözlere son derece az yer verilmiş olması, masallarındaki insancılığı ve olumlu bakış açısını yansıması bakımından önemlidir. Polat (2009) tarafından yapılan bir çalışmada da Oğuz Tansel'in, masallarını çocukların bilincine iyiliği, doğruluğu, güzelliği notsuz ve cezasız yerleştirmek amacıyla yazdığı belirtilmiştir.

Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı 44 masalda toplam 21 atasözü kullanımına rastlanmıştır. Buna göre Oğuz Tansel'in tüm masal kitaplarındaki kalıplaşmış dil birimi kullanımının % 3,4'ünü atasözleri oluşturmaktadır. Aksan (2006: 141)'in da belirttiği gibi, bir dildeki atasözleri, o dili konuşan ulusun yaşamda edindiği deneyimleri, vardığı

yargıları, o ulusun bilgeliğini yansıtır. Bu bağlamda, Tansel'in masallarının barındırdığı diğer sözvarlığı öğeleriyle Türkçenin varsıl anlatım olanaklarını çocuk okura duyumsatmakla birlikte, atasözleri ile de ulusumuzun deneyimlerini ve değer yargılarını sezinetme gibi bir işlevi de yerine getirdiği görülmektedir.

Çocuğu bilinçlendirilmesi, uyandırılması gereken bir birey olarak değerlendiren Tansel, masallarındaki konu ve kurgu özellikleriyle çocuk okurun düş ve düşünce evrenini varsıllaştırmış, dil ve anlatım özellikleriyle de çocuk okura Türkçenin anlatım inceliklerini ve olanaklarını duyumsatma konusunda önemli bir sorumluluk üstlenmiştir. Tansel'in yazdığı masallar, Türk kültürü ve folkloru açısından da büyük önem taşımaktadır. Nasreddin Hoca'dan Keloğlan'a, hayvan masallarından halk anlatılarına değin çok geniş bir yelpazeden özümseme yapan Tansel, Türk halkının yaşam biçimini, değer yargılarını, bilgeliğini duygu yoğunluğu çerçevesinde aktarmayı yeğlemiştir. Oğuz Tansel, Türk çocuk edebiyatına bu doğrultuda kazandırdığı masallarıyla Binyazar (1996: 9)'ın belirttiği gibi, "bir kanadı halk, bir kanadı duygu, bir kanadı bilgelik olan üç kanatlı masal kuşu" olmayı başarmıştır.

KAYNAKLAR

A. Yararlanılan Kaynaklar

- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2006). *Anadilimizin Söz Denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Baş, B. (2012). Türk Masallarının Söz Varlığı Üzerine Bir Değerlendirme. *Milli Folklor*, 93, 125-134.
- Binyazar, A. (1996). Üç Kanatlı Masal Kuşu: Oğuz Tansel, M. Turan (Ed.) Üç Kanatlı Masal Kuşu Oğuz Tansel. Ankara: Ürün Yayınları.
- Boratav, P. N. (2009). *Zaman Zaman İçinde*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Çetinkaya, Z. (2007). "Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi." Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çevirme, H. (2004). Şiirsel Halk Edebiyatı Ürünlerinin Çocuğun Dil Eğitimine Katkıları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (7), 23.
- Dilidüzgün, S. (2007). Masallar ve Masalsı Türler, Z. Güneş (Ed.), İlköğretimde Çocuk Edebiyatı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler. *Bilgi*, 44, 89-110.
- Günaltılı Gündüz, Ö. (2008). "Oğuz Tansel'in Masal Kitaplarının Eğitim Değeri ve Türkçeye Katkısı." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Güney, E. C. (1974). Folklor ve Eğitim. *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri* (ss. 21-22). Ankara: Kültür Bakanlığı Mifad Yayınları.
- Helimoğlu Yavuz, M. (1999). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Karatay, H. (2007). Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi. *Türk*

Eğitim Bilimleri Dergisi, 5 (3), 463-475.

- Kula, O. B. (1996). Dilin Kültüreliliği ya da Kültürün Dilselliği. *Bilim ve Ütopya*, 23, 46-47.
- Lüle Mert, E. (2009). “Türkçenin Sözvarlığı Açısından Eflatun Cem Güney’in Derleyip Yazdığı Masallar.” Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Lüle Mert, E. (2012). Anadili Eğitimi-Öğretimi Sürecinde Çocuk Yazını Ürünlerinden Yararlanma ve Masal Türüne Yönelik Bazı Belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 1-12.
- Polat, Ö. F. (2009). “Oğuz Tansel’in Masallarında Çocuk ve Eğitim Teması.” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Sever, S. (2003). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tannen, D. & Öztekin, P. C. (1981). Formulaic Expressions in Turkish and Greek. In Florian Coulmas (Ed.), *Conversational Routine* (pp. 37-54). The Hague: Mouton.
- Toklu, M. O. (2003). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı Okuyan, H. (2012). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Bir Kültür Aktarımı Aracı Olarak Kalıp Sözlerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 31-46.
- Zeyrek, D. (1996). Söylem ve Toplum, A. Kocaman (Ed.) *Söylem Üzerine* (ss. 38-66). Ankara: Hitit Yayınevi.

B. İncelenen Masal Kitapları

- Tansel, O. (2009). *Al’lı ile Fırfırı (Cilt 1)*. Ankara: Elips Kitap.
- Tansel, O. (2009). *Al’lı ile Fırfırı (Cilt 2)*. Ankara: Elips Kitap.
- Tansel, O. (2011). *Üç Kızlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tansel, O. (2011). *Altı Kardeşler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tansel, O. (2011). *Yedi Devler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tansel, O. (2011). *Mavi Gelin*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Özet

OĞUZ TANSEL'İN DERLEYİP YAZDIĞI MASAL KİTAPLARINDA YER ALAN SÖZVARLIĞI ÖĞELERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı, yapıtlarıyla Türk edebiyatına önemli ölçüde emek veren Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı masal kitaplarındaki sözvarlığı öğelerinden kalıplaşmış dil birimlerini (atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz) belirleyerek bu masalların çocuk okura dilimizin anlatım olanaklarını duyumsatmadaki rolünü tartışmaktır. Bu araştırma, kurgusal/üretilmiş bir yapı üzerinde tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Var olan bir durumu, var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bu yaklaşımda, ilişkisel türden bir tarama yapılarak masalların dilsel bütünlüğü içinde yer alan sözvarlığı öğelerinden kalıplaşmış dil birimleri incelenmiştir. Çalışmada Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı 6 masal kitabında (Al'lı ile Fırfırı Cilt 1, Al'lı ile Fırfırı Cilt 2, Üç Kızlar, Altı Kardeşler, Yedi Devler, Mavi Gelin) yer alan 44 masaldaki kalıplaşmış dil birimleri sıklık ve yüzde olarak hesaplanmış; ayrıca masal kitaplarındaki kalıplaşmış dil birimi kullanımları da ayrı ayrı sınıflandırılmış ve kayıt çizelgelerine işlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı 6 masal kitabında toplam 625 kalıplaşmış dil birimi kullanıldığı belirlenmiştir. Masallarda yer alan kalıplaşmış dil birimlerinden 399'u (% 63,8) ikileme, 112'si (% 17,9) deyim, 93'ü (% 14,9) kalıp söz, 21'i (% 3,4) atasözüdür. Bu bağlamda Tansel'in masallarının dilimizin sözvarlığı öğelerinden olan kalıplaşmış dil birimlerini barındırma bakımından son derece varlıklı olduğu görülmektedir. Buna göre, Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı masalların çocuk okura Türkçenin anlatım inceliklerini ve olanaklarını duyumsatmada başarılı olabileceği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Oğuz Tansel, masal, sözvarlığı öğeleri, kalıplaşmış dil birimleri.

Abstract

THE EXAMINATION OF VOCABULARY ELEMENTS PRESENT IN FAIRY TALE BOOKS COMPILED AND WRITTEN BY OGUZ TANSEL

The purpose of study is to discuss the role of the tales to make feel the expression possibilities of our language to the child reader by determining the formulaic expressions (proverb, idiom, reiterative, mold) in fairy tale books compiled and written by Oğuz Tansel who significantly gave labor to Turkish literature with his works. The examination is a descriptive study base on a screening model on a fictive/produced structure. In this approach aiming to describe an existing situation in a format as it exists, formulaic expressions of vocabulary present in language unity of fairy tales by conducting a relational type of screening. In this study the formulaic expressions in 44 fairy tales present in 6 fairy tale books compiled and written by Oğuz Tansel (Red and Ruffle Volume 1, Red and Ruffle Volume 2, Three Girls, Six Brothers, Seven Giants, Blue

Bride) were calculated in frequency and percentage; also formulaic expression usages in fairy tale books were classified separately and processed in record charts. At the end of the study, it was determined that a total of 625 formulaic expressions were used in 6 fairy tale books compiled and written by Oğuz Tansel. Of the formulaic expressions present in fairy tales, 399 (63.8 %) were reiteravites, 112 (17.9 %) were idioms, 93 (14.9 %) were molds, 21 (3.4 %) were proverbs. In this context, it is observed that Tansel's tales are quite wealthy in hosting formulaic expressions which are vocabulary elements of our language. According to this it can be concluded that fairy tales compiled and written by Oğuz Tansel could be successful in making feel the subtleties and possibilities of expression of Turkish language to the child reader.

Keywords: Oğuz Tansel, fairy tale, vocabulary, formulaic expression.